

Representantforslag 57 S

(2013–2014)

fra stortingsrepresentantene Abid Q. Raja og Ketil Kjenseth

Dokument 8:57 S (2013–2014)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Q. Raja og Ketil Kjenseth om å redusere bruken av palmeolje i Norge

Til Stortinget

Bakgrunn

Palmeolje er en vegetabilsk olje som utvinnes av oljepalmetreet (*Elaeis guineensis*). Det er den billigste og mest brukte matoljen globalt. Det globale forbruket av palmeolje er doblet siden år 2000 og vil dobles igjen innen 2020 dersom utviklingen fortsetter i samme tempo.

Mye av palmeoljeproduksjonen foregår på en miljøskadelig måte. Årlig hugges og brennes store områder regnskog for å plante nye oljepalmer. Palmeoljeproduksjon er en direkte årsak til tropisk avskoging, ødeleggelse av torvmyr, klimagassutslipp og tap av uerstattelig, biologisk mangfold. Indonesia og Malaysia er verdens største palmeoljeprodusenter, og etableringen av oljepalmeplantasjer er i dag hovedårsaken til at regnskogen ødelegges i disse landene.

Palmeoljeindustrien ekspanderer også i andre regnskogsland som Brasil, Papua Ny Guinea, Kongo, Ecuador og Paraguay. Etter forslagsstillernes syn må det globale forbruket av palmeolje ned for å redusere presset på verdens regnskoger.

Naturlig skog lagrer store mengder CO². Det gjør ikke plantasjetrær. Hugging av skog for å utvikle plantasjer fører derfor til at store mengder klimagasser frigis. Den avskogingen man er vitne til, står i dag for nærmere 1/5 av verdens klimautslipp. Økt produksjon og bruk av palmeolje truer derfor både det biologiske mangfoldet og klodens klima.

Folkehelse

Palmeolje brukes i en rekke matvarer og i dyrefôr. Palmeoljen er langt mer helseskadelig enn annen vegetabilsk olje fordi den raffinerte oljen inneholder langt mer mettet fett enn andre oljer. Helsemyndighetene anbefaler at bare 7 prosent av det daglige kaloriforbruket kommer fra mettet fett. Palmeolje inneholder 45–50 prosent mettet fett. Det øker konsentrasjonen av kolesterol i blodet, som igjen kan føre til hjerte- og karsykdom. Palmeolje inneholder også palmitinsyre som har en sterkt kolesteroløkende effekt.

Forskere i Nederland fant i 2003 at palmeolje øker risikoen for hjertesykdom og er mer skadelig enn andre oljer som oliven-, soya- og rapsolje. Ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO), er det «overbevisende bevis» på at palmeolje øker risikoen for hjertesykdom.

Forslagsstillerne viser til at effektene av redusert bruk av palmeolje kan være betydelige. Etter at myndighetene på Mauritius på slutten av 1980-tallet satte i gang et program for å få befolkningen til å bytte palmeolje med soyaolje i matlaging, sank sykdommer som følge av høyt kolesterol i befolkningen med 15 prosent.

Dette viser, etter forslagsstillernes syn, at det er svært viktig i et helseperspektiv at bruk av palmeolje i matvarer begrenses.

Forbruk i Norge

Forslagsstillerne viser til at Regnskogfondet sammen med «Grønn hverdag» har gjennomført en svært vellykket palmeoljekampanje rettet mot forbrukerne i Norge. Kampanjen har medført at norske matprodusenter har kuttet sitt palmeoljeforbruk med over to tredjedeler.

Denne kampanjen var imidlertid begrenset til matvarer. Det er ikke gjort et tilsvarende arbeid med kartlegging av palmeoljebruk i kosmetikk, vaske-midler, biodrivstoff og dyrefôr.

Palmeolje i dyrefôr er aktualisert gjennom avsløringer om at så mye som 30 000 tonn palmeoljeråvare ble tilsatt i norsk kraftfôr i fjor. I avisen Nationen 24. mars 2014 fremkommer det at Felleskjøpet (FK) Agri, den største enkeltaktøren i norsk kraftfôrproduksjon, i fjor brukte om lag 10 000 tonn råvare fra palmeolje. Totalt solgte konsernet vel 900 000 tonn kraftfôr. Konsernet anslår at det vil bruke 3 til 5 år på å finne gode erstatninger slik at palmeoljen kan fases ut. Forslagsstillerne merker seg imidlertid at Nortura krever en fullstendig utfasing i løpet av 2015, og raskere for svin og fjørfe-fôr.

Det brukes også palmeolje i fiskefôr, og en beregning bladet Norsk Fiskeoppdrett/Kyst.no har gjort viser at de tre store førselskapene brukte 10 000 tonn palmeolje i 2013.

Regelverk

Forslagsstillerne viser til forskrift om merking mv. av næringsmidler, vedlegg 1 (samlebetegnelse som kan brukes ved angivelse av ingredienser) som sier at en produsent kan bruke generelle ord som vegetabilsk olje eller vegetabilsk fett uten å oppgi hvilken type fett det er snakk om. 14 av 15 norske matvareprodusenter NRK-programmet Forbrukerinspektørene var i kontakt med i 2009 produserte varer med palmeolje uten å oppgi det på pakningen.

Et nytt EU-regelverk om merking av mat, Forordning (EU) nr. 1169/2011 om matinformasjon til forbrukerne (matinformasjonsforordningen), vil bli innført fra desember 2014. Forslagsstillerne mener denne merkingen må gjøres på en slik måte at produkter som palmeolje er merket tydelig for forbrukerne i form av advarsler eller andre typer spesialmerking.

Sertifisering

Forslagsstillerne mener det er beklagelig at det per i dag ikke finnes noen sertifiseringsordninger som kan gi god nok sikkerhet for at palmeoljen er produsert på en bærekraftig måte. Et av hovedproblemene er mangelen på sporbarhet i leverandørkjeden, som gjør det umulig for forbrukerne å vite hvor pal-

meoljen kommer fra. Sertifisert palmeolje blandes med ikke-sertifisert palmeolje i mange ledd i leverandørkjeden. Uten å vite hvor palmeoljen kommer fra, kan ikke norske myndigheter sikre seg mot å bidra til regnskogødeleggelse og sosiale konflikter i opprinnelseslandene.

Dagens palmeoljemarked er ikke innrettet for sporbarhet, men flere store produsenter, leverandører og konsumenter har forpliktet seg til sporbarhet innen få år. Norske myndigheter har et stort ansvar for å forsikre seg om at de ikke bidrar til å ødelegge regnskog gjennom kjøp av palmeolje.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen endre forskrift av merking mv. av næringsmidler, vedlegg 1, slik at det tydelig skal fremgå at et produkt inneholder palmeolje.
2. Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med innføring av nytt EU-regelverk, Forordning (EU) nr. 1169/2011 om matinformasjon til forbrukerne (matinformasjonsforordningen), sørge for at merking gjøres på en slik måte at forbrukerne lett kan identifisere produkter som inneholder palmeolje.
3. Stortinget ber regjeringen utforme et regelverk/forskrift som krever sporbarhet for palmeolje som omsettes i Norge, der produsenter og leverandører må oppgi informasjon om hvilke plantasjer oljen kommer fra og at oljeproduksjonen ikke ødelegger regnskog eller drives i konflikt med menneskerettighetene.
4. Stortinget ber regjeringen vurdere muligheten av å presisere regelverket for offentlige innkjøp for å begrense etterspørsel etter produkter som inneholder raffinert palmeolje.
5. Stortinget ber regjeringen kartlegge hvordan norske investeringer og handel påvirker økosystemer i andre land, med særlig oppmerksomhet på tropisk skog.

10. april 2014